

RATNE ŠTETE, IZDACI ZA BRANITELJE, ŽRTVE I STRADALNIKE RATA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Republika Hrvatska je u Domovinskom ratu 1991.–1995. godine imala velike ljudske žrtve, stradanja stanovništva i ogromne materijalne štete, što je bitno obilježilo njen gospodarski i socijalni razvoj u proteklom desetljeću.

U ovom prilogu iznijet ćemo osnovne podatke o ratnim štetama, izdacima namijenjenim za njihovo otklanjanje, o izdacima za žrtve i stradalnike rata, te za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata.

Ratom i ratnim razaranjem bilo je obuhvaćeno 54% nacionalnog teritorija, na kojem je živjelo 36% hrvatskog stanovništva. Pod okupacijom se našlo 14.760 km² ili 26% hrvatskog teritorija. U Domovinskom je ratu u razdoblju 1991.–1995. godine Hrvatska imala 13.583 poginulih i nestalih, a 37.180 osoba je ranjeno. Ogroman broj ljudi protjeran je ili je pak morao napustiti svoje domove i naselja. U prosincu 1991. godine u Hrvatskoj je bilo oko 550 tisuća prognanika i izbjeglica, a k tome je 150 tisuća ljudi bilo u izbjeglištvu u inozemstvu.

Prema podacima Državne revizije za popis i procjenu ratne štete **izravna ratna šteta u Hrvatskoj u razdoblju 1990.–1999. godine iznosila je 236.431.568.000 kuna ili 65.350.635.000 DEM.**

Broj prognanika i izbjeglica u samoj Hrvatskoj smanjio se od 550 tisuća krajem 1991. godine na 386.264 u 1995. godini. Istodobno je broj izbjeglica u inozemstvu smanjen od 150 na 57 tisuća. Počevši od 1995. godine počinje masovan povratak prognanika i izbjeglica.

Tablica 1.

Izravna ratna šteta u Hrvatskoj u razdoblju 1990.–1999. godine – tisućama kuna i DEM

Vrsta štete	U kunama	U DEM	Struktura u %
Gospodarstvo	36.807.213	10.170.548	15,57
Društvene djelatnosti	9.224.831	2.549.000	3,9
Kulturna i prirodna dobra	2.647.935	731.676	1,12
Dobra građana	46.522.223	12.854.994	19,68
Troškovi rata	54.437.982	15.042.272	23,02
Život i zdravlje ljudi	79.553.384	21.982.145	33,65
Troškovi neodržavanja dobara	7.238.000	2.000.000	3,06
Ukupno izravne štete	236.431.568	65.330.635	100,00

Tablica 2.

Broj povratnika u razdoblju 1995.–2001. godine

Broj povratnika	Ukupno 1995.–2000.	Ukupno u 2000. godini	2001. godina siječanj – veljača
Bivši prognanici (uglavnom Hrvati)	191.794	14.708	1.877
a) u Hrvatskom podunavlju	70.679	12.978	

b) u drugim područjima RH zahvaćenim ratom	121.115	1.730	
Povratak pretežno Srba	79.163	18.109	1.317
a) povratnici iz SRJ i BiH	56.508	17.323	
b) povratnici iz Hrvatskog podunavlja	22.655	786	
Ukupan broj povratnika	270.957	32.817	3.194

Prema najnovijim podacima Ureda za prognanike, povratnike i izbjeglice, ukupan broj osoba koje čekaju povratak (zbog obnove kuća, povrata imovine ili alternativnog smještaja) prema kategorijama bio je sljedeći:

- 28.840 prognanika čeka povratak u svoj dom na području Hrvatske;
- 13. 684 hrvatskih građana srpske nacionalnosti u SRJ i BiH podnijelo je zahtjev za povratak, ali se još nisu vratili;
- 3.481 raseljenih osoba u Hrvatskom podunavlju čeka povratak u druge krajeve Hrvatske;
- 22.019 izbjeglica (20.500 iz BiH i 1.500 iz SRJ) još je uvijek u izbjegličkom statusu.

U Hrvatskoj boravi još najmanje 120.000 državljana BiH koji su stekli hrvatsko državljanstvo, pa tako izgubili izbjeglički status. Tome treba dodati oko 30.000 izbjeglica iz SRJ od kojih su neki jedno vrijeme bili u izbjegličkom statusu.

Hrvatska je u proteklom razdoblju izdvojila ogromna sredstva za zbrinjavanje prognanika, izbjeglica i povratnika, te za obnovu ratom opustošenih područja u koja se oni vraćaju. (Tablica 3.)

Tablica 3.

Ukupni izdaci za obnovu i skrb o stradalnicima rata u razdoblju do 2000. godine

Vrsta ulaganja ili izdataka	Ukupna ulaganja	Udio u %	Ulaganja 2000. godine	Udio u %
Obnova stambenih objekata, komunalne i socijalne infrastrukture	11.316.082.608,30	19,18	1.180.772.745,73	17,62
Obnova objekata i infrastrukture javnih poduzeća	10.766.404.029,10	18,25	774.531.494,36	11,56
Izdaci za razminiranje	549.462.183,78	0,93	168.024.150,59	2,51
Izdaci za sudionike, žrtve i stradalnike iz Dom. rata i povratnika	36.373.283.798,70	61,64	4.578.383.510,92	68,32
Ukupno	59.005.619,80	100,00	6.701.711.901,60	100,00

Ovome treba dodati kreditna ulaganja HAVOR-a namijenjena obnovi gospodarstva i infrastrukture koja su u prošlom razdoblju ukupno iznosila 3.985.453,508 kuna, a u 2000. godini 113.183.946 kuna.

Vidljivo je, dakle, da je 36,373 milijarde kuna ili 61,64% od ukupnih sredstava potrošeno na zbrinjavanje prognanika, izbjeglica i povratnika. Ostalo su bili izdaci za obnovu stambenih objekata, infrastrukture, javnih poduzeća i razminiranje.

Nadalje, pažnju zaslužuje podatak da su od ukupnih sredstava uloženi u otklanjanje ratne štete, obnovu i razvitak opustošenih područja, 30,12 milijardi ili 51% činila sredstva državnog proračuna. Ostalo su sredstva

javnih poduzeća, dionice portfelja Hrvatskog fonda za privatizaciju te vrijednost iskorištenih carinskih i poreskih olakšica.

Za nas je posebno zanimljiva struktura neposrednih izdataka za sudionike, žrtve i stradalnike rata. (Tablica 4.)

Tablica 4.

Izdaci za žrtve i stradalnike rata, povratnike i branitelje

Vrsta ulaganja	Ukupni izdaci	Udio u %	Izdaci 2000. godine	Udio u %
Inicijalna sredstva HFP za pokretanje trgovačkih društava	123.111.690,00	0,34	–	–
Dionice HFP stradalnicima Domovinskog rata	14.404.506.388,00	39,60	–	–
Skrb o prognanicima, povratnicima i izbjeglicama	5.497.249.821,90	15,11	323.466.670,38	7,06
Pomoć u hrani prognanicima, povratnicima i izbjeglicama	132.323.602,52	0,36	4.369.789,75	0,09
Otkup nekretnina posredstvom APN-a za stambeno zbrinjavanje stradalnika rata	595.342.456,84	1,64	61.149.204,84	1,34
Donacijska obnova u BiH	142.551.967,89	0,39	–	–
Izdaci za invalidska primanja i druge novčane naknade HRVI Domovinskog rata i članovima obitelji nestalih, poginulih i zatočenih hrvatskih branitelja	6.522.573.141,31	17,93	2.320.642.756,29	50,69
Stipendije i udžbenici za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata	11.901.036,00	0,03	5.600.000,00	0,12
Pomoć obiteljima hrvatskih redarstvenika (MUP-1995.)	46.000.000,00	0,13	–	–
Stambeno zbrinjavanje HRVI Domovinskog rata i obitelji poginulih, nestalih i zatočenih hrvatskih branitelja	2.025.865.596,84	5,57	400.032.241,06	8,74
Izdaci za invalidska primanja i druge naknade civilnim invalidima Domovinskog rata	160.000.000,00	0,44	38.000.000,00	0,83
Iskorištene porezne i carinske povlastice hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji	1.632.128.018,46	134,49	688.123.611,40	15,03
Procjena iskorištenih poreznih povlastica kod oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada HRVI i zaposlenih na području posebne državne skrbi	5.079.730.079,28	13,96	736.999.237,20	16,09

Ukupno	36.373.283.798,70	100,00	4.578.383.510,92	100,00
--------	-------------------	--------	------------------	--------

Kao što se vidi, na skrb o prognanicima, izbjeglicama i povratnicima u prošloj godini potrošeno je nešto iznad 323 milijuna kuna. Sredstva odobrena za te kategorije građana Hrvatske u 2001. godini u Republičkom fondu "Kralj Zvonimir" iznose 200 milijuna, dakle manje nego u prošloj godini. Ona su raspoređena u tri stavke:

- troškovi novčanih naknada prognanicima povratnicima 84 milijuna
- troškovi organiziranog smještaja prognanika, povratnika i izbjeglica 80 milijuna
- ostali troškovi sukladno Zakonu o statusu prognanika i izbjeglica 36 milijuna

Kada je riječ o visini naknada, stalna mjesečna pomoć za prognanike i povratnike iznosi 150 kuna, a dodatna novčana pomoć za jednu i drugu kategoriju iznosi 400 kuna ili u visini razlike prihoda do 400 kuna. Pravo na ovu pomoć mogu ostvariti prognanici i izbjeglice koji imaju prihod manji od 1.000 kuna po osobi. U lipnju mjesečnu naknadu primalo je 8.210 prognanika, 3.754 povratnika, a dodatnu pomoć 7.255 prognanika i povratnika.

Dakle, **ukupni izdaci za žrtve i stradalnike rata te branitelje po raznim osnovama iznosili su u proteklom razdoblju više od 36 milijardi**, a prošle je godine **za njihovo zbrinjavanje država potrošila 4,578 milijardi kuna**. Radi se uistinu o značajnim sredstvima kojima Hrvatska materijalizira solidarnost sa svojim građanima i njihovim obiteljima koji su najviše doprinijeli u borbi za neovisnost. Što se tiče budućnosti, ovi će se izdaci, kako se vidi na primjeru davanja prognanicima i povratnicima, postupno smanjivati i ove socijalne skupine u potpunosti integrirati u hrvatsko društvo.

Izvor: *Ministarstvo rada i socijalne skrbi*

Marijan Perković
Vlado Puljiz